

دوم مهر روز غار پاک

دوم مهر ماه در تقویم کشور، به مناسبت **روز غار پاک** نشانگذاری شده است و این نشانگذاری و تمام مناسبت‌های محیط زیستی که بر تقویم کشور می‌نشینند، از اهمیت آن موضوع خبر می‌دهد. دفتر آموزش محیط زیست، که وظیفه‌ی آگاهی‌رسانی و تنویر افکار عمومی را در راستای ترویج رفتارهای بهنجار و دوستدار محیط زیستی بر عهده دارد، در تلاش است ضمن یادآوری این روزها به مخاطبان خود، نکات کلیدی و منشای پیدایش این مناسبت‌ها را به اختصار به اطلاع آنها برساند.

غارها، حفره‌هایی هستند که به‌طور معمول بر اثر حل شدن سنگ‌ها با آب و ذوب شدن یخ‌ها ایجاد می‌شود و بزرگترین و شگفت‌انگیزترین غارها در سنگ‌های آهکی به وجود آمده‌اند. برخی از غارها، فقط یک حفره کوچک هستند که تنها یک نفر می‌تواند وارد آن شود و برخی هم گذرگاه‌ها و اتاقک‌های تو در تو دارند.

غارها، ممکن است طولانی و تونل مانند باشند که در یخچال‌ها، جایی که آب ناشی از ذوب، از زیر یخ‌ها عبور می‌کند و یا در نواحی آتشفشانی در اثر ایجاد شکاف در جویباری از گدازه‌های آن بوجود آمده باشند.

تنوع زیستی منحصر به فرد غارها، به عنوان بوم سازگان‌های کاملاً خاص و وجود حشرات متنوع که نقش اساسی در زنجیره‌ی حیات دارند و همچنین خفاش‌ها به عنوان نگاهبانان شبانه‌ی طبیعت، با نقش بی‌بدیل در گرده‌افشانی و مهمتر از آن، وابستگی حیات خفاش‌های حشره خوار به عنوان آفت‌زدای طبیعی محصولات کشاورزی و مراتع طبیعی، نقش پررنگ غارها را به ما یادآوری می‌کند.

غارها منابع عظیمی از سفره‌های آب زیرزمینی هستند که حفاظت از آنها در دنیای امروز، با توجه به کمبود منابع آب شیرین که بسیاری از کشورها به ویژه ایران با آن روبروست، امری حیاتی است. همچنین از نظر زمین شناسی تنوع کانی‌شناسی و مطالعه‌ی گسل‌ها، اهمیت داشته و از جمله موضوعات مورد علاقه‌ی زمین شناسان هستند.

افزون بر این، غارها می‌توانند به عنوان یکی از بهترین جاذبه‌های گردشگری برای کشورها در صنعت توریسم، نقش قابل توجهی در درآمدزایی ایفا کنند. البته رعایت قوانین و مقررات و استانداردهای حفاظتی و محیط زیستی، شرط اصلی بهره برداری پایدار از این منابع ارزشمند است چرا که غارها، جزو ذخایر طبیعی هر کشوری محسوب می‌شوند و باید مورد حفاظت قرار گیرند. بنابراین انجام عملیاتی مانند برق‌کشی و اقدامات اصلاحی که بتوان از غارهای کشور، در حوزه‌ی گردشگری و توریسم استفاده کرد، مستلزم بررسی‌های دقیق علمی و کارشناسی و تجهیزات بروز و مدرن است چون در غیر این صورت حیات این بوم‌سازگان و موجودات زنده‌ی آن، به خطر می‌افتد. اما به باور برخی از کارشناسان و غارشناسان، آن‌طور که باید به غارهای کشور اهمیت داده نمی‌شود. آنها معتقدند که توریستی کردن غارها، روش‌های نوینی پیدا کرده و نرده‌کشی، جاده‌سازی، نصب پله و یا سنگ فرش

کردن برای دسترسی به غارها در دنیا، منسوخ شده است و باید این پدیده‌های طبیعی، به صورت کاملاً بکر و دست نخورده، در معرض دید علاقمندان و توریست‌ها قرار بگیرند. اما در ایران ماجرا این گونه نیست.

امروزه غارهای توریستی در دنیا کم نیستند، غاریخی در آرژانتین، اسکوک جان در اسلوونی، لمن در آمریکا، باتو در مالزی، کرم شب تاب در نیوزلند، فلوت نی در چین و غار علی صدر در ایران در این گروه قرار دارند.

همانگونه که اشاره شد در حوزه‌ی گردشگری، داشتن رفتارهای بهنجار محیط زیستی بسیار پراهمیت است به استناد مشاهدات صورت گرفته، متأسفانه برخی از گردشگران، با رعایت نکردن اصول غارنوردی و انداختن زباله در داخل غارها، باعث می‌شوند که چرخه‌ی طبیعی در آنها مختل شده و از آنجا که نورآفتاب به داخل غارها راه ندارد، زباله‌ها فاسد شده و رشد انواع قارچ‌ها و باکتری‌ها، حیات جانداران داخل غار را به خطر بیندازد. بنا برآمار انجمن غارنوردان ایران، در چهار سال گذشته ۶/۵ تن زباله از حدود ۵۰ غار در کشور خارج شده که آمار تکان دهنده‌ای است. امروزه در دنیا مردم در بازدید از چنین مکان‌هایی، از به همراه داشتن انواع خوردنی‌ها و نوشیدنی‌ها پرهیز کرده و فقط با تجهیزات مورد نیاز وارد آنها می‌شوند. در کشور ما نیز این رفتارها باید گسترش یابد.

حدود سه دهه پیش، کارگروه "غار و غارشناسی" در کشور شکل گرفت و اکنون زیر نظر "سازمان حفاظت محیط زیست" فعالیت می‌کند. ۱۳ سازمان و نهاد مختلف از جمله وزارت نیرو، کشور، علوم تحقیقات و فناوری، ورزش و جوانان، سازمان‌های حفاظت محیط زیست، میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، جغرافیای ارتش، زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور، جنگل‌ها مراتع و آبخیزداری، انجمن غارنوردان ایران، نماینده ریاست جمهوری و دو سازمان مردم نهاد عضو این کارگروه هستند.

رئیس هیات مدیره انجمن غارنوردان ایران، تعداد غارهای شناسایی شده را ۸۱ غار اعلام کرده و گفته است که از این تعداد، ۱۵ غار توریستی شده‌اند اما فقط غار "علی صدر" سود دهی دارد و ۱۴ غار دیگر مانند "قوری قلعه" در کرمانشاه و "کرفتو" در زنجان، منافع اقتصادی و ارزش افزوده به همراه ندارند. به نظر او، ایران با توجه به شرایط اقلیمی و توپوگرافی، حتماً غارهای زیادی دارد اما هنوز کار تحقیقاتی و اکتشافی دقیقی در این زمینه صورت نگرفته است و تعداد ۸۱ غار اعلام شده، غارهای شناسنامه‌دار هستند.

یکی از مهمترین کارهایی که در مورد غارها مغفول مانده، عدم انجام ارزشگذاری محیط زیستی این بوم‌سازگان ارزشمند است و متأسفانه به این دلیل و نیز به دلیل اینکه برآورد قاطعی از تعداد غارهای کشور نداریم نتوانسته‌ایم جایگاه بین‌المللی ایران را از نظر تعداد و کیفیت غارها بدست آوریم. بنابراین لازم است تمام تلاش مسوولان امر به این موضوع معطوف شود تا بتوانیم از ظرفیت‌های اکولوژیکی کشور، با برنامه‌ریزی علمی و دقیق بهره‌برداری خردمندانه کنیم.